

Ismail
Kadare

Palatul
Viselor

Traducere din albaneză de
MARIUS DOBRESCU

HUMANITAS
fiction

1. Dimineața

Dimineața era rece și burnița mărunț. Clădirile masive ce dominau agitația străzii, cu uși grele și canaturi închise, făceau să pară și mai cenușiu începutul acela de zi.

Mark-Alem își încheie și ultimul nasture al paltonului, acela care-l strângea de obicei la gât, privi felinarele de fier peste care burnița se învârteja amar și simți cum îl cuprinde din nou tremuratul.

Strada, ca în fiecare zi la ora aceea, era plină de funcționari de la instituțiile de stat care se grăbeau la slujbă. În două, trei rânduri regretă că nu luase o birjă. Drumul până la Tabir Saray era mai lung decât își închipuise și apoi, pe vremea aceea, ar fi putut aluneca și cădea pe caldarâmul ud.

Trecu prin fața Băncii Centrale. Ceva mai încolo, în fața altei clădiri greoaie, probabil vreun minister, se zăreau așteptând câteva trăsuri acoperite de burniță.

Cineva își pierdu echilibrul chiar în fața lui. Mark-Alem văzu cum omul încearcă în ultimul moment să se țină pe picioare, cum cade și se ridică într-o clipă și, înjurând printre dinți și privind când la veșmântul plin de noroi, când la locul în care căzuse, își văzu de drum ca un posedat. Atenție, zise

Mark-Alem, fără să știe cui se adresa, necunoscutului din fața lui, sau sieși.

De fapt, nu avea de ce să se agite prea mult. Nu numai că nu i se comunicase o oră precisă la care să se prezinte, dar nici măcar nu știa de ce trebuie să ajungă acolo așa devreme. Brusc, își dădu seama că nu știe mai nimic despre programul de la Tabir Saray.

Avea senzația că de pe chip nu-i dispăruse încă surâsul vag cu care se trezise în dimineața aceea. Se pregătise în mare grabă, căci voia să ajungă devreme la Palatul Viselor, faimoasa instituție care studia visele și somnul, iar faptul că avea să lucreze acolo ar fi fost motiv suficient pentru oricine să fie nițeluș debusolat și să surâdă așa, prostește. Aceea fusese ultima noapte în care avusese un somn normal. De acum încolo totul avea să fie altfel. Oricum, era ceva inedit, și acum se întreba dacă surâsul fusese real sau nu.

Undeva, în stânga, bătu un ceas și tunetul de bronz se risipi în ceața dimineții. Mark-Alem grăbi pasul. Deși își ridicase gulerul de blană, mâna lui schiță iar gestul ca și cum de-abia atunci ar fi vrut s-o facă. Adevărul e că nu simțise frigul la ceafă, ci undeva pe spinare. Își strecură mâna în buzunarul interior al paltonului să vadă dacă mai avea scrisoarea de recomandare.

Pentru o clipă avu impresia că trecătorii se răriseră. Funcționarii sunt deja la locurile lor de muncă, își spuse alarmat, dar, în secunda următoare, se liniști: la urma urmei n-avea nici o treabă cu ei. El nu era încă angajat.

I se păru că zărește undeva, în depărtare, clădirea Tabir Saray-ului și, pe măsură ce se apropia, văzu că nu se înșelase. Chiar ea era, înălțându-și cupolele părelnice, vopsite într-o nuanță ce fusese cândva probabil albastră.

Mark-Alem dădu ocol unei piațete aproape pusti, unde se ridica o geamie cu două minarete ciudat de subțiri. Clădirea avea două aripi, iar partea centrală era mai retrasă, ca și cum ceva ar fi împiedicat-o să iasă în față. Tânărul simți cum panica din suflet i se întetește. Nenumărate uși se înșirau una lângă alta, dar, când se apropie, văzu că erau zăvo-râte cine știe de când și ude de ploaie.

O luă de-a lungul lor, privindu-le cu coada ochiului. Un om cu mâinile și nasul roșii de ger îi ieși brusc în față.

— Unde este intrarea? îl întreabă Mark-Alem.

Omul în caftan îi arătă cu mâna spre dreapta. Mâneca veșmântului îi era atât de largă, încât nici nu se urni odată cu mâna. O, Doamne, ce mai haină, își zise Mark-Alem pornind în direcția pe care i-o arătase brațul acela subțire ieșind din mâneca uriașă. Peste câteva clipe îl simți din nou în preajmă pe omul în caftan.

— Pe aici, îi spuse el, intrarea funcționarilor e pe aici.

Mark-Alem se bucură văzând că bărbatul îl lua-se drept funcționar. Ajunse în fine în fața intrării. Canaturile i se părură mai grele decât erau în realitate. Erau patru, identice, cu clanțe grele de bronz. Mark-Alem împinse unul care, culmea, se deschise. Pătrunse într-un coridor rece, cu tavanul neobișnuit

de înalt și semănând cu fundul unei gropi. Pe ambele laturi se înșirau uși. Mark-Alem le împinse pe rând, până ce una dintre ele se deschise și el se trezi pe un alt coridor unde era ceva mai cald. Și acolo, în spatele unui ochi de geam, zări, în sfârșit, oameni. Stăteau în cerc și discutau și păreau a fi paznici sau, cel puțin, portari care lucrau acolo, pentru că purtau uniforme de un albastru-deschis asemănător cu cel al cupolei palatului. Ba chiar avu impresia că descoperă pe uniformele lor aceleași pete pe care i se păruse că le vede de departe pe clădire, pricinuite, probabil, de umezeală. Dar nu avu timp să observe cu atenție toate aceste amănunte pentru că oamenii în uniformă își întrerupseră discuția și-l priviră întrebător. Mark-Alem dădu să-i salute, dar văzu în ochii lor o nemulțumire atât de mare că fuseseră deranjați, încât, în loc să le spună „bună dimineața“, se trezi rostind numele funcționarului la care trebuia să se prezinte.

— Aha, ai venit pentru slujbă, spuse unul dintre ei. La parter, pe dreapta, camera 11.

Ca orice om care pășește pentru prima oară pragul unei importante instituții de stat, în plus, cu teama în suflet și cu îndoiala că va fi acceptat, Mark-Alem tânjea să schimbe câteva cuvinte cu oricine i-ar fi ieșit în cale și abia apoi să meargă mai departe. Dar oamenii aceia așteptau cu nerăbdare să-și reia discuția blestemată pe care le-o întrerupsesese, așa încât nou-venitul o porni spre coridor ca împins de o mână nevăzută.

— Nu pe acolo, la dreapta, auzi o voce din spate.

Merse încotro i se indicase fără să se întoarcă, și doar uimirea și tremurul acela rece pe care-l simțea în suflet îl împiedicau să se simtă jignit.

Coridorul era lung și întunecos. De-a lungul lui se înșirau zeci de uși înalte și anonime. El numără unsprezece, după care se opri. Înainte să bată, ar fi vrut să întrebe pe careva dacă aceea e ușa în spatele căreia se află cel pe care-l căuta. Dar în jur nu era țipenie de om. Mark-Alem trase aer în piept, întinse mâna și bătu cât putu de încet. Din cameră nu veni nici un răspuns. Privi jur-împrejur și bătu mai tare. Dinăuntru nu se auzi nimic nici de data asta. După ce mai bătu o dată, împinse ușa care, culmea, se deschise incredibil de ușor. Îngrozit, întinse mâna s-o închidă la loc, pentru că scârțâia jalnic, dar în secunda următoare văzu că înăuntru nu se afla nimeni. Rămase un minut în cumpănă, întrebându-se dacă să intre sau nu în încăperea aceea goală. Nu-și amintea nici o regulă care să-l salveze în situația în care se afla. În cele din urmă, ușa încetă să mai scârțâie. Cuprins de panică, Mark-Alem zări înăuntru câteva mese așezate de-a lungul pereților. După un timp, pipăind din nou recomandarea din buzunarul interior al paltonului, își făcu curaj și intră. La dracu', își zise în gând. Își aminti de casa lor impunătoare de pe strada Imperială, de familia lui puternică, adunându-se adesea, după cină, în salonul mare de la parter. Își aminti cum, în urmă cu două ore, coborâse scara acoperită cu covorul roșu, în vreme ce maică-sa și o servitoare îl așteptau cu micul dejun. Înainte de a veni la masă, intrase în bibliotecă. Țesătura de culoarea cerului de pe divan îl relaxa de

fiecare dată. Dar în dimineața aceea neliniștea nu-l părăsise. Se apropiase de rafturi pentru a căuta, așa cum obișnuia în asemenea ocazii, un registru masiv, pe coperta căruia, sub un „Q“ mare, aurit, scria *Neamul Qyprilliilor – din moși strămoși*. Dedesubt, cu un scris întortocheat, opera unei mâini de aristocrat, pe care greutatea inelelor o împiedică să țină pana, era scris în franțuzește *Chronique*.

Mark-Alem trase aer în piept, ca pentru a mai păstra ceva din atmosfera de acasă, dar amintirile îl părăsiră repede și se simți la fel de panicat ca și mai înainte. Auzi apoi glasuri imposibil de localizat. Privi în jur și abia atunci zări în spate încă o ușă. Zgomotele de acolo veneau. Câteva secunde ascultă cu atenție, dar vorbele erau la fel de neclare ca la început. Își concentrează întreaga atenție la ușa aceea, în spatele căreia bănuia că e cald și bine.

Își sprijini palmele pe genunchi și rămase așa minute în șir. Orice ar fi fost, acum se afla în clădirea în care rareori avea prilejul să intre cineva. Se spunea că nici miniștrii nu puteau pătrunde aici decât cu aprobare specială.

Își aminti din nou de registrul pe care-l răsfoise precipitat, ca o pală de vânt care întoarce paginile, în biblioteca de acasă. Înainte de toate îl impresionaseră scrisurile diferite, cu siguranță opera mai multor generații. Se vedea clar că majoritatea celor care caligrafiaseră acolo erau oameni aflați în amurgul vieții sau în pragul unor nenorociri, atunci când te copleșește dorința de a lăsa o mărturie, ceva pentru urmași.

Privi în câteva rânduri spre ușa dindărătul căreia se auzeau glasurile, apoi își zise că, și dacă ar fi

petrecut ore și zile întregi în așteptare, tot n-ar fi îndrăznit să intre acolo. Ar fi stat mai departe pe banca aceea, mulțumind sortii că-i oferise prilejul să ajungă în anticamera în care se afla. Nu și-ar fi închipuit totuși că putea fi atât de ușor. Deși nici prea lesne nu fusese. Uite, se admonestă el, un drum prin zloată, uși zăvorâte, niște portari cu uniforme albastre în holul pustiu, nu-i așa că a fost simplu ?

Cu toate acestea, fără să știe de ce, oftă.

Chiar în acea clipă, ușa se deschise și Mark-Alem sări în picioare. Cineva scoase capul, îl zări, după care dispăru iar în spatele canatului întredeschis. Apoi auzi un glas.

Nu-și dădu seama de cât timp stătea în picioare. Ușa rămăsese pe jumătate deschisă, dar nu se mai auzea acum nimic în afara unui ticăit ciudat. Omul care apăru în cele din urmă era foarte scund. Ducea un teanc de hârtii cărora părea să le acorde întreaga atenție. Totuși, îl privi pe nou-venit cu un aer întrebător. Mark-Alem simți nevoia să-i ceară scuze pentru faptul că-l scosese din camera aceea încălzită, dar scundacul avea o asemenea privire, încât intrusului îi trecu cheful să mai deschidă gura. Instinctiv, băgă mâna în buzunarul paltonului, scoase recomandarea și i-o întinse. Acesta vru s-o ia, apoi renunță, de parcă bucata aceea de hârtie ar fi fost otrăvită. Veni totuși mai aproape, citi două, trei rânduri, după care se retrase din nou. Mark-Alem avu impresia că-i citește în ochi o scânteiere ironică.

— Vino cu mine, îi spuse funcționarul și se îndreptă spre prima ușă.

Înși pe coridor, Mark-Alem îl urmă. Încercă să memoreze itinerarul, așa încât la întoarcere să se poată descurca și singur, dar apoi își dădu seama că era și imposibil, și zadarnic.

Coridorul i se părea acum și mai lung decât la început. Lumina străvezie răzbătea din alte coridoare laterale, pe unde se abătura și ei în cele din urmă. Funcționarul ciocăni la o ușă și intră, lăsând-o deschisă pentru Mark-Alem. Acesta rămase o clipă pe gânduri, dar celălalt îi făcu semn să-l urmeze.

Înainte de a simți căldura, adulmecă mirosul de fum. O sobă mare de mangal trona în mijlocul încăperii. Îndărătul mesei de lemn stătea un bărbat cu chipul aspru și prelung. Văzându-i privirea ațintită spre ușă, Mark-Alem avu impresia că omul îl aștepta de mult.

Funcționarul cel scund, de care acum se simțea chiar apropiat, îi șopti celuilalt ceva la ureche. Privirea omului cu fața prelungă continua să fixeze ușa, de parcă cineva ar fi bătut fără încetare. Omul ascultă cât ascultă cuvintele scundacului, apoi murmură ceva cu aceeași figură impasibilă. Mark-Alem își închipui că nimic nu avea să se rezolve, că recomandarea lui și toate celelalte intervenții n-aveau nici o valoare în ochii funcționarului, care, cine știe de ce, priveau țintă ușa aceea.

Însă pe neașteptate omul i se adresă. Mâna nou-venitului, frecându-se cu dușmănie de postavul paltonului, scoase scrisoarea de recomandare. Închipuindu-și însă, într-o fracțiune de secundă, că gestul acela n-ar face altceva decât să tensioneze și mai mult atmosfera și crezând că nu auzise bine, se pregăti să

Cuprins

1. Dimineața	5
2. Selecționarea	37
3. Interpretarea	70
4. Ziua liberă	112
5. Arhiva	128
6. Cina	155
7. În prag de primăvară	190